

Nr 128.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag för budgetåret 1950/51 till farmaceutiska institutet; given Stockholms slott den 3 mars 1950.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF

Josef Weijne.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

I propositionen anmäles ett av farmaceututbildningssakkunniga framlagt förslag till omorganisation av farmaceututbildningen ävensom ett på Kungl. Maj:ts uppdrag utarbetat förslag till partiellt genomförande av en sådan omorganisation. Av olika skäl anses ställning emellertid icke för närvarande böra tagas till dessa förslag. Däremot föreslås, att en under senare år regelbundet anordnad extra undervisningskurs för farmacie kandidatexamen närmare anknytes till den normala studieordningen. För detta ändamål föreslås ett reservationsanslag av 18 000 kronor. Sammanlagt föreslås för verksamheten vid farmaceutiska institutet en medelsanvisning av 254 100 kronor, vilket i jämförelse med innevarande budgetår innebär en höjning med 45 600 kronor.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 3 mars 1950.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, QUENSEL, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, ANDERSSON, LINGMAN.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför här efter chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Weijne följande.

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t under bilagan åttonde huvudtiteln, punkten 126, föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1950/51 beräkna

dels till Farmaceutiska institutet: Avlöningar ett förslagsanslag av 172 000 kronor;

dels till Farmaceutiska institutet: Omkostnader ett förslagsanslag av 24 000 kronor;

dels ock till Farmaceutiska institutet: Materiel m. m. ett reservationsanslag av 12 500 kronor.

Sedan beredningen av dessa anslagsfrågor numera avslutats, anhåller jag att ånyo få anmäla desamma.

I. FRÅGAN OM EN OMORGANISATION AV DEN FARMACEUTISKA UNDERVISNINGEN M. M.

Jämlikt nådigt bemyndigande den 23 februari 1945 tillkallade dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet den 23 mars samma år fem sakkunniga för att inom departementet biträda med utredning och avgiva förslag rörande organisationen av den farmaceutiska undervisningen och därmed sammanhängande spörsmål. Dessa sakkunniga, vilka antagit benämningen *farmaceututbildningssakkunniga*, avgåvo den 22 september 1948 ett betänkande benämnt »Utredning och förslag rörande organisationen av den farmaceutiska undervisningen och därmed sammanhängande frågor» (SOU 1948: 46). Rörande det huvudsakliga innehållet i detta betänkande må följande anföras.

De sakkunniga konstatera, att den farmaceutiska utbildningen i Sverige är behäftad med betydande brister, samt att den farmaceutiska forskningen starkt eftersatts. I fråga om undervisningen framlägges ett omorganisationsförslag, som bygger på den förutsättningen, att utbildningen differentieras på 2 skilda linjer, nämligen en apotekarlinje och en receptarielinje, den sistnämnda avsedd för sådana studerande, som enligt nuvarande studieordning avsluta sina studier i och med avläggandet av kandidatexamen.

Den praktiska undervisningen förlägges som hittills till apotek och blir i huvudsak av samma omfattning som tidigare. Den teoretiska utbildningen sker centralt och förbättras avsevärt bl. a. därigenom, att ett flertal nya ämnen upptagas.

De för närvarande tillgängliga lokalerna anses alldeles otillräckliga och mycket bristfälliga — för forskningen saknas lokaler praktiskt taget fullständigt — och förslag framlägges därför till en nybyggnad för farmaceutiska institutet.

Ett antal nya lärarbefattningar föreslås inrättade, varjämte den tekniska personalen och vaktmästarpersonalen utökas och den administrativa organisationen förstärkes.

För främjande av den farmaceutiska forskningen förordas bl. a. forskningsstipendier, forskningsanslag samt inrättandet av en farmacie licentiatexamen och farmacie doktorsgrad.

Den av de sakkunniga förordade omorganisationen föreslås skola träda i kraft från och med höstterminen 1952, före vilken tidpunkt den planerade nybyggnaden måste uppföras.

Betänkandet har i vederbörlig ordning varit föremål för remissbehandling, varvid de av de sakkunniga konstaterade bristerna vitsordats och de framlagda förslagen till avhjälpan av dessa brister i huvudsak tillstyrkts.

Genom beslut den 15 juli 1949 uppdrog Kungl. Maj:t åt styrelsen för

farmaceutiska institutet att i samråd med byggnadsstyrelsen skyndsamt utreda, dels huruvida tillräckliga lokaler för ett partiellt genomförande av den av farmaceututbildningssakkunniga föreslagna organisationen kunde erhållas genom provisoriska åtgärder, dels ock i vad mån härigenom särskilt angelägna reformer beträffande utbildningen vid institutet kunde genomföras.

Med anledning härav uppdrog styrelsen den 6 september 1949 åt byråapotekaren D. R. Lönngren och professorn C. E. Ohlsson att såsom särskilda utredningsmän för styrelsens räkning verkställa den anbefallda utredningen.

Efter fullgjort uppdrag överlämnade de sålunda utsedda utredningsmännen den 26 november 1949 till institutets styrelse en promemoria angående partiellt genomförande av de sakkunnigas förslag. Denna promemoria har sedermera av institutets styrelse lagts till grund för en den 9 december 1949 dagtecknad framställning till Kungl. Maj:t angående dels vissa ändringar i den farmaceutiska utbildningen m. m., dels ock farmaceutiska institutets anslagsbehov för budgetåret 1950/51. Över denna framställning ha yttrandena avgivits av medicinalstyrelsen, statskontoret, 1946 års läkemedelsutredning, centralstyrelsen för Sveriges farmaceutförbund, centralstyrelsen för Sveriges apotekarförbund och apotekarsocietetens direktion ävensom, i vad avser frågan om en ombyggnad av farmaceutiska institutets nuvarande byggnad, av universitetskanslern efter hörande av Stockholms högskolas styrelse.

Utredningsmännens förslag går i fråga om undervisningens organisation i korthet ut på, att utbildningen av apotekare och receptarier förlägges till skilda linjer, att den teoretiska utbildningen för apotekare göres sammanhängande, att ny apotekarkurs påbörjas varje år, att institutets kapacitet beträffande utbildningen av receptarier utökas samt att vissa nya ämnen upptagas på schemat och utökad undervisning meddelas i andra. För att vinna erforderliga utrymmen föreslås en ombyggnad av institutets nuvarande fastighet. Ett flertal nya lärarbefattningar föreslås inrättade, varjämte förstärkningar föreslås i fråga om den administrativa organisationen samt den tekniska personalen och vaktmästarpersonalen. För främjande av forskningen föreslås inrättande av licentiatexamen och doktorsgrad samt höjning av nu utgående forskningsanslag.

Omorganisationen föreslås genomförd successivt under budgetåren 1951/53. Förberedande åtgärder måste dock vidtagas redan under budgetåret 1950/51.

Fullt genomförd beräknas den av utredningsmännen föreslagna omorganisationen föranleda en kostnadsökning i jämförelse med nuvarande förhållanden med 263 500 kronor, varav 50 000 kronor till följd av att termins- och övningsavgifter föreslagits slojade. Av omorganisationen föranledda engångskostnader — huvudsakligen hänförliga till förslaget om en ombyggnad av institutets fastighet — ha beräknats till i runt tal 890 000 kr.

I universitetskanslerns yttrande har i stället för en ombyggnad av institutets lokaler föreslagits, att institutet skulle få disponera vissa utrymmen i en för zootomiska institutionen vid Stockholms högskola planerad nybyggnad. I skrivelse den 6 februari 1950 har institutets styrelse uttalat, att det vore möjligt att genomföra den av utredningsmännen förordade omorganisationen även vid en lösning av lokalfrågan enligt kanslerns förslag.

Departementschefen. Den farmaceutiska utbildningen i vårt land lider uppenbarligen av vissa, delvis ganska allvarliga brister såväl i fråga om undervisningens organisation som ifråga om personal, lokaler m. m. Lika så synes det vara obestridligt, att den farmaceutiska forskningen är mindre väl tillgodosedd. I det föregående har jag i korthet antytt innebörden av det av farmaceututbildningssakkunniga framlagda förslaget till omorganisation av farmaceututbildningen m. m. och även angivit huvuddragen av ett förslag till en provisorisk partiell omorganisation, som på Kungl. Maj:ts uppdrag utarbetats av farmaceutiska institutets styrelse genom särskilda utredningsmän.

Med hänsyn till de önskemål, som uttalats om snara reformer på nu ifrågavarande område, hade det varit önskvärt om ett på de gjorda utredningarna grundat förslag i ämnet hade kunnat föreläggas årets riksdag. Enligt min mening är detta emellertid icke möjligt. Redan de ekonomiska förhållandena göra mig betänksam inför så kostnadskrävande förslag som de ifrågavarande. Därtill kommer, att det icke för närvarande är möjligt att bilda sig någon klar uppfattning om det framtida behovet av farmaceutiskt utbildad personal. 1946 års läkemedelsutredning väntas nämligen komma att under första halvåret 1950 avgiva förslag till omorganisation av apoteksväsendet i riket. Det torde kunna förutses, att detta förslag kommer att innebära icke oväsentliga förändringar i jämförelse med nuvarande förhållanden. Med hänsyn till det nu anförda anser jag mig icke nu böra taga ställning till föreliggande förslag om omorganisation av farmaceututbildningen m. m. Jag avser emellertid att i det följande föreslå vissa förändringar inom den nuvarande organisationens ram.

II. ANSLAGSBERÄKNINGAR.

1. Farmaceutiska institutet: Avlöningar.

Farmaceutiska institutets styrelse har, som redan nämnts, grundat sina den 9 december 1949 dagtecknade anslagsäskanden på det av utredningsmännen framlagda förslaget till omorganisation av den farmaceutiska undervisningen m. m. Medelsbehovet under förevarande anslag har därvid beräknats till 261 800 kronor*. Bland de förslag till förstärkningar som framlagts må här nämnas, att den nuvarande, i lönegraden Cg 27 placerade befattningen som speciallärare i farmaceutisk teknologi och farmaceutisk författningskunskap föreslagits utbytt mot en professur i galenisk farmaci och en speciallärarbefattning i farmaceutisk författningskunskap med ett arvode av 6 000 kronor.

Departementschefen. Enligt vad jag under hand inhämtat är en förstärkning av undervisningen i galenisk farmaci — samma ämne som nu kallas farmaceutisk teknologi — ett av de angelägnaste önskemålen i fråga om farmaceututbildningen. Jag anser mig emellertid icke kunna tillmötesgå framställningen om inrättande av en professur i ämnet men vill dock föreslå, att ämnet får en egen representant därigenom att den nuvarande speciallärarbefattningen i farmaceutisk teknologi och farmaceutisk författningskunskap ändras till att avse endast galenisk farmaci. I farmaceutisk författningskunskap bör i så fall inrättas en särskild speciallärarbefattning. Till bestridande av kostnaderna för arvode vid denna befattning bör beräknas ett belopp av 6 000 kronor.

Utöver vad jag nu förordat anser jag mig icke för nästa budgetår böra föreslå någon ändring i fråga om personalen vid farmaceutiska institutet. Anslagsposterna till avlöningar till ordinarie tjänstemän, till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal och till rörligt tillägg böra därför uppföras med oförändrade belopp, respektive 53 000 kronor, 88 100 kronor och 16 200 kronor, medan anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, vid bifall till förslaget om uppdelning av en speciallärarbefattning bör höjas med 6 000 kronor till 20 700 kronor. Anslaget i sin helhet bör sålunda för nästa budgetår höjas med 6 000 kronor till 178 000 kronor.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

* I petitaskrivelsen har till följd av felskrivning i utredningsmännens promemoria felaktigt angivits beloppet 253 800 kronor.

a) godkänna följande avlöningsstat för farmaceutiska institutet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1950/51:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor	53 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i> ..	»	20 700
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	»	88 100
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	16 200
Summa kronor		178 000;

b) till *Farmaceutiska institutet*: Avlöningar för budgetåret 1950/51 anvisa ett förslagsanslag av 178 000 kronor.

2. Farmaceutiska institutet: Omkostnader.

Institutets styrelse har i sina anslagsäskanden räknat med att ett genomförande av den föreslagna partiella omorganisationen skulle nödvändiggöra en uppräkningskostnad av detta anslag med 3 000 kronor till 27 000 kronor.

Departementschefen. Under hänvisning till den ställning jag i det föregående intagit till frågan om en omorganisation av den farmaceutiska undervisningen förordar jag, att detta anslag för nästa budgetår uppföres med oförändrat belopp, 24 000 kronor. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Farmaceutiska institutet*: Omkostnader för budgetåret 1950/51 anvisa ett förslagsanslag av 24 000 kronor.

3. Farmaceutiska institutet: Materiel m. m.

Detta anslag är nu uppfört med 12 500 kronor, varav 5 000 kronor som en första medelsanvisning till komplettering av institutets bibliotek, i sin helhet kostnadsberäknad till 15 000 kronor.

I sina äskanden för nästa budgetår har *institutets styrelse* i anslutning till utredningsmännens förslag hemställt, att förevarande anslag i samband med en omorganisation av undervisningen måtte höjas med 3 000 kronor till 15 500 kronor. Därutöver har styrelsen hemställt om anvisande under ett särskilt reservationsanslag av ett engångsbelopp av 21 600 kronor till

anskaffande av viss apparatur. Detta belopp innefattar ett anslag å 12 000 kronor, som av styrelsen i underdånig skrivelse den 27 maj 1949 begärts för budgetåret 1949/50 för samma ändamål.

Statskontoret har i yttrande över sistnämnda framställning tillstyrkt anvisande av 12 000 kronor.

Den begärda medelsanvisningen om 21 600 kronor är avsedd för följande ändamål:

1) anskaffande av apparatur, glasvaror m. m., avsedda för övningar i kvalitativ oorganisk analys under lärokursen för apotekarexamen i s. k. halvmikroskala (7 000 kronor),

2) inköp av en Pulfrich »Stufenfotometer», avsedd att användas vid apotekarkursens övningar i kemisk analys (2 600 kronor),

3) inköp av 10 st. mikroskop, avsedda för övningarna i botanik och farmakognosi (7 000 kronor) och

4) anskaffande av en tablettmaskin och en drageringskittel m. m., avsedda för övningarna i farmaceutisk teknologi (5 000 kronor).

Departementschefen. Jag anser mig för nästa budgetår liksom för innevarande år böra beräkna ett engångsbelopp av 5 000 kronor till komplettering av institutets bibliotek. Vidare tillstyrker jag, att ett engångsbelopp av 21 600 kronor anvisas till komplettering av institutets apparatur. I övrigt ifrågasätter jag icke någon ändring beträffande detta anslag, som därför för nästa budgetår bör höjas med 21 600 kronor till 34 100 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Farmaceutiska institutet: Materiel m. m.* för budgetåret 1950/51 anvisa ett reservationsanslag av 34 100 kronor.

4. Farmaceutiska institutet: Extra undervisningskurs för farmacie kandidatexamen.

Lärokurs för farmacie kandidatexamen anordnas årligen. Antalet kursdeltagare utgjorde tidigare 56 men under senare år har farmaceutiska institutet av Kungl. Maj:t medgivits rätt att för avhjälpande av rådande brist på utbildade farmaceuter disponera visst överskott å terminsavgifter vid institutet till bestridande av kostnaderna för utökning av deltagarantalet till 80. I angivna syfte har därjämte under åren 1939, 1945, 1947, 1948 och 1949 en dubbling av den årliga kursen ägt rum. För vardera av de under åren 1945 och 1947 anordnade kurserna anvisades ett reservationsanslag av 21 000 kronor och för vardera av de under åren 1948 och 1949 anordnade kurserna ett reservationsanslag av 27 800 kronor.

Slutligen har Kungl. Maj:t genom beslut den 27 januari 1950 medgivit, att vid institutet må med början omkring den 1 februari 1950 anordnas en extra lärokurs för farmacie kandidatexamen ävensom bemyndigat styrel-

sen att för bestridande av utgifterna för denna kurs disponera högst 30 200 kronor av förefintligt överskott å terminsavgifter vid institutet.

Jag torde i detta sammanhang även få erinra om att Kungl. Maj:t genom beslut den 4 januari 1950 lämnat utan åtgärd bl. a. en av institutets styrelse i skrivelse den 6 september 1949 gjord underdånig framställning, vari anhallits, att Kungl. Maj:t ville dels medgiva att vid institutet finge under år 1950 anordnas en extra lärokurs för farmacie kandidatexamen, vilken kurs sträckte sig över såväl vårterminen som höstterminen, dels ock till styrelsens förfogande ställa ett anslag av 18 000 kronor, att i mån av behov användas för bestridande av kostnaderna under första halvåret 1950 för den extra lärokursen. I nämnda skrivelse hade styrelsen anfört bland annat följande.

Studieresultaten vid de senare årens lärokurser för farmacie kandidatexamen ha varit påfallande svaga. Särskilt gäller detta i fråga om de utom det ordinarie undervisningsprogrammet anordnade extra lärokurserna. I ett mycket stort antal fall har examen icke kunnat avläggas inom den stadgade maximitiden av en termin efter kursens avslutande. Lärarkollegiet har framhållit, att det syntes vara möjligt att vid institutet anordna två likvärdiga, samtidigt pågående ettåriga kandidatkurser, den ena med början den 1 september och den andra med början den 15 januari. En förutsättning för ett bättre utbildningsresultat vore dock, att antalet elever i varje kurs begränsades till högst 60.

Styrelsen har kommit till det resultatet, att vissa av lärarkollegiet ifrågasatta åtgärder böra vidtagas för att förbättra resultatet av denna utbildning. Redan beträffande den under år 1950 planerade extra kursen synas vissa ändringar i det hittills tillämpade utbildningsschemat vara påkallade. Om extrakursen utsträcker sig över två terminer och undervisningen kan pågå under en längre tid än hittills varit fallet, få eleverna bättre möjlighet att, allt eftersom undervisningskursen framskrider, sätta sig in i de behandlade ämnena. För att kontrollera att så sker, synes lämpligt, att förhör anställas under kursens gång. Även vissa andra ändringar i undervisningsprogrammet i syfte att förkorta studietiden torde böra vidtagas.

Omfattar den extra lärokursen både vårterminen och höstterminen, ökas möjligheterna att anställa kompetenta lärare för kursen.

Kostnaderna för en extra kandidatkurs, som sträcker sig över såväl vårterminen som höstterminen, ha av styrelsen beräknats till 34 700 kronor, därest deltagarantalet i kursen minskas från 80 till 60. Kostnaderna fördela sig på olika ändamål på sätt framgår av följande sammanställning.

1 extra laborator i kemi, 12 månader à 1 000 kronor	12 000
1 » » i botanik, 12 månader à 1 000 kronor	12 000
1 » lärare i farmaceutisk författningskunskap	3 600
1 » » i steriliseringsteknik	1 600
vaktmästare och städning	2 500
materiel	3 000

Summa kronor 34 700

Departementschefen. Trots den under senare år ökade examinationen av farmacie kandidater föreligger alltjämt en icke oväsentlig brist på dylika. Med hänsyn därtill har Kungl. Maj:t även för innevarande budgetår medgivit, att en extra undervisningskurs för farmacie kandidatexamen må anordnas. Denna kurs, som redan påbörjats och som är av samma typ som de extrakurser, som anordnats under de närmast föregående budgetåren, avses fortgå i en följd över sommaren. Som av den föregående redogörelsen framgått, har emellertid styrelsen för institutet funnit erfarenheterna av de hittillsvarande kurserna av denna typ mindre tillfredsställande och därför i syfte att nå ett bättre resultat av utbildningen för farmacie kandidatexamen föreslagit, att under år 1950 skulle anordnas en extra lärokurs med utsträckning över två terminer och ett till högst 60 begränsat deltagarantal. Härvid synes ha förutsatts, att en dylik begränsning av deltagarantalet i fortsättningen skulle gälla även för den ordinarie lärokursen för farmacie kandidatexamen och att den extra kursen i fortsättningen skulle ingå som ett ordinarie led i utbildningen för denna examen.

Vad angår det behov av extra kandidatutbildning, som kan väntas komma att föreligga under år 1951, har jag med hänsyn till den ställning jag i det föregående intagit till frågan om en omorganisation av farmaceututbildningen ävensom med hänsyn till vad styrelsen för farmaceutiska institutet anfört angående erfarenheterna av de hittills anordnade extra kandidatkurserna funnit det böra redan nu övervägas, vilken form en sådan kurs bör ges. För egen del anser jag det lämpligt, att en sådan extra kurs närmare än de hittills anordnade anknytes till institutets normala undervisning. Jag föreslår därför, att medel anvisas till anordnande under år 1951 av en extra kandidatkurs av den typ, styrelsen för institutet föreslagit redan för år 1950, d. v. s. en kurs, som börjar vårterminen 1951 och pågår t. o. m. höstterminen samma år. Ur undervisningssynpunkt synes nämligen en sådan kurs ha bestämda fördelar framför de hittills anordnade kurserna.

Mot beräkningen av kostnaderna för en sådan kurs har jag icke funnit anledning till erinran. Med hänsyn till att jag i det föregående föreslagit inrättande av en befattning som speciallärare i farmaceutisk författningskunskap kan emellertid den beräknade kostnadssumman, 34 700 kronor, minskas med 3 600 kronor till 31 100 kronor. Hela det erforderliga anslagsbeloppet behöver ej anvisas för nästa budgetår, eftersom kursen kommer att till stor del pågå under budgetåret 1951/52. Jag föreslår, att för budgetåret 1950/51 anvisas 18 000 kronor. Detta belopp synes böra uppföras som ett särskilt reservationsanslag under rubriken Farmaceutiska institutet: Extra undervisningskurs för farmacie kandidatexamen. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag av institutets styrelse meddela bestämmelser angående anslaget disposition.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Farmaceutiska institutet: Extra undervisningskurs för farmacie kandidatexamen* för budgetåret 1950/51 anvisa ett reservationsanslag av 18 000 kronor.

Vad departementschefen sålunda under avsnittet II, punkterna 1—4, hemställt, däri statsrådets övriga ledamöter instämma, bifaller Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten samt förordnar, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

G. v. Krusenstjerna.
